

מפגש מס' 4

דף למנחה

בראשית ט"ז-כ'

תוכן הפרקים שנלמדו השבוע

פרק ט"ז - נתנית הגר לאברם ולידת ישמעאל

פרק י"ז - ברית המילה

פרק י"ח - ביקור המלאכים אצל אברהם

פרק י"ט - חורבן סדום

פרק כ' - אברהם ושרה בגרר

לימוד מעמיק

המסע הרוחני של אברהם

פתיחה

סיפוריו של אברהם אבינו מתפרשים על פני שתי פרשות ויותר, ולמרות שנראה כי בחירתו של אברהם נעשית כבר בהתחלה על ידי ציווי ה' אליו: 'לך לך', אברהם עובר תהליך ארוך של נדודים ותלאות בטרם הוא זוכה לזרע ולאחוזת נחלה בארץ כנען. מעצם הציווי הראשון של אברהם ניתן להגדיר את חייו כמסע - הליכה מארצו אל ארץ אחרת, הכוללת בה גם מסע רוחני פנימי שעליו לעבור כדי להגיע אל ייעודו. (ראו ב**פוסט מאת חנן פורת**)

חלק א - לך לך מבית אביך

תחילתו של סיפור אברהם מתואר עוד כחלק מן הסיפור המשפחתי של בית תרח. לאחר מותו של הרן בן תרח, לוקחים שני אחיו נשים מן המשפחה: וימת הרן על פני תרח אביו בארץ מולדתו באור כשדים. ויקח אברם ונחזור להם נשים שם אשת אברם שרי ושם אשת נחור מלכה בת הרן אבי מלכה ואבי יסכה (י"א, כח-כט). על מלכה אשת נחור מפורש שהיא בתו של הרן, אבל לא לגמרי ברור מיהי שרי. עם זאת, אברהם בהמשך מספר לאבימלך שגם היא מבנות משפחתו: וגם אמןה אחתי בת אבי הוא אך לא בת אמי ותהי לי לאשה (כ', יב). מקריאת הפסוקים הללו אלו ליד אלו, יחד עם האזכור המיוחד שמקבלת בתו השנייה של הרן - יסכה - ניתן להבין את מדרש חז"ל המחבר בין השתיים:

סנהדרין ט"ז ע"ב:

אמר רבי יצחק יסכה זו שרה. ולמה נקרא שמה יסכה - שסוכה ברוח הקדש; והיינו דכתיב (בראשית כא, יב) 'כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה' דבר אחר: יסכה - שהכל סכים ביופיה.

זיהויה של שרה כאחותה של מלכה (שימו לב גם לשדה הסמנטי המשותף - מלוכה ושררה), מכניסה את סיפורו של בית תרח למסגרת העוסקת בהקמת שם למת. אמנם אין זו הקמת שם רגילה של ייבום במקום שאין בנים, אבל עדיין נראה שאחי הרן מנסים לקחת אחריות על בית הרן ולהמשיך את משפחתו דרך ביתם - הם נושאים את בנותיו לנשים, ואברם גם לוקח חסות על לוט בן הרן. (ראו [בסרטון מאת הרב יעקב מדין והרב אמנון בזק](#))

במסגרת הסיפור הזה, נתקלת המשפחה בבעיה - ותהי שרי עקרה אין לה ולד (י"א, ל). ייתכן שכל מסעו של תרח (ואברם אחריו) אל עבר ארץ כנען היה בשביל למצוא לכך פתרון בארץ האלהים בעלת הסגולה, כפי שעולה מהבטחת ה' לאברם המקשרת בין הארץ להבטחת הזרע: לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר ארצך. ואעשך לגוי גדול (י"ב, א-ב). למעשה, תרח משתקע בסופו של דבר באמצע הדרך, ואולי אף בונה בעצמו את העיר חרן - ובכך מקים בדרך אחרת את שם בנו המת - הרן. (ראו עוד [בסרטון מאת ד"ר יושי פרג'ון](#), ובפוסט [מאת הרב יהודה עמיטל](#))

אם כן, אברם מתחיל את דרכו כחלק מתולדות תרח, עם משימה לדאוג לזרעו של אחיו המת. כך, כאשר הוא יוצא מחרן, הוא לוקח את לוט בן הרן תחת חסותו ודואג גם לו. אמנם, האם דרכו של אברם נועדה להישאר מושרשת באתגרים של בית אביו? הציווי שהוא מקבל מאת ה' לא מתייחס רק אל היעד של מסעו, אלא כולל גם דרישה להתנתק מעברו, ובכלל זה בית אביו: לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך (י"ב, א). לקיחת לוט אתו למסע יוצרת המשך לקשר עם בית אביו, ומעכבת את התקדמות מסעו האישי של אברם. לכן, ה' 'מראה לו' את הארץ המובטחת רק לאחר שלוט נפרד ממנו אל כיכר הירדן: וה' אמר אל אברם אחרי הפך לוט מעמו שא נא עיניך וראה מן המקום אשר אתה שם צפנה ונגבה וקדמה וימה. כי את כל הארץ אשר אתה ראה לך אתנגדה ולזרעך עד עולם (י"ג, יד-טו). (ראו [בפוסט מאת הרב ד"ר יואל בן-נון](#))

תהליך ההתנתקות של אברם מבית אביו במטרה ליצור לעצמו שם וזרע, מלווה את המשך מסעו, ושיאו בברית המילה בה מקבלים הוא ושרי שם חדש, ובכך פותחים דף חדש בחייהם כאנשים עצמאיים - לא אברם בן תרח, אלא אברהם, ולא שרי בת הרן, אלא שרה. ייתכן שבשל כך הקפידה התורה כבר מהשלב הראשון להסתיר את זיהויה של שרי כיסכה בת הרן, ובכך להעצים את ייחודה כאם זרע הקודש של הברית בין ה' לאברהם, ולא כמקיימת שם לבית תרח. (ראו [בפוסט מאת פרופ' יונתן גרוסמן](#))

זווית אישית

היכן בחיכם האישיים אתם מוצאים את המתח בין המחויבות למשפחה ולדרכה, לבין יצירת דרך חדשה ומיוחדת משלכם?

חלק ב - אברהם ושרה

שאלות לדיון

על פי המתואר בתחילת חייו של אברם - איך ניתן לאפיין את הקשר בינו לבין שרי? כמה הוא משתף אותה במעשיו? האם ההבטחות האלוהיות שנאמרו לאברם ולזרעו נועדו לכלול גם את שרי?

כחלק ממסעו של אברהם ליצור משפחה רוחנית משלו, הוא עובר תהליך פנימי שמתבטא בין השאר ביחסו לשרה אשתו. כפי שראינו, בתחילה אברם לוקח את שרי להיות לו לאשה כחלק ממחויבות משפחתית, יחסו אליה מתבטא ביתר שאת באופן בו הוא מציג אותה בכל מקום אליו הם מגיעים, כאשר הוא מדגיש את קרבת הדם שלה בהיותה 'אחותו', על פני הקשר האישי ביניהם. כך הוא מסביר זאת בהגיעם אל בית אבימלך: וגם אמנה אחתי בת אבי הוא אך לא בת אמי ותהי לי לאשה. ויהי כאשר התעו אתי אלהים מבית אבי ואמר לה זה חסדך אשר תעשי עמדי אל כל

המקום אשר נבוא שמה אמרי לי אחי הוא (כ', יב-יג). על פי תיאורו, שרה אחותו 'היתה לו לאשה' (ולא הוא לקח אותה לו לאשה) וכאשר הם עזבו את בית אביו ומשפחתו למקום שלא מכירים אותם, הוא ביקש ממנה להמשיך להציג את עצמה כבת משפחה, ולא כבת זוג.

יחסו זה של אברהם אל שרה מלווה את מסעם ומשפיע על התפתחות המשפחה. גם לאחר עשר שנים בארץ כנען וללא זרע, אברהם מחזיק באמונתו בה' שיהיה לו זרע, אבל הוא לא דואג ומתפלל על אשתו העקרה. נראה שהוא לא רואה עניין בכך שדווקא משרי יבוא ההמשך שלו (וייתכן שדווקא איננו רוצה שיבוא משרי, שאותה נשא רק כדי להקים שם לאחיו הרן).

כששרי מציעה ביוזמתה להכניס את הגר על מנת שתלד בשבילה, אברהם מסכים לכך; אבל לא עושה דבר כאשר הגר מתחילה לראות עצמה כגבירה בבית, עד ששרי מאשימה אותו בכך שהגר חומסת את מקומה: ותאמר שרי אל אברהם חמסי עליך אנכי נתתי שפחהתי פחיקך והנרא פי הרתה ואקל בעיניך ישפט ה' ביני וביניך (ט"ז, ה). (ראו בפוסט מאת [הרב אלחנן סמט](#))

בהמשך, גם כאשר ה' מבשר לו ששרה תוליד לו באורח נס, אברהם מבקש להסתפק בבנו ישמעאל: ויפל אברהם על פניו ויצחק ויאמר בלבו הלכתי מזה שנה יולד ואם שרה הבת תשעים שנה תלד. ויאמר אברהם אל האלהים לו ישמעאל יחיה לפניך (י"ז, יז-יח). ה' מסרב לתת לאברהם להסתפק בישמעאל, ומדגיש כי שרה עומדת ללדת בן. אבל נראה שלמרות זאת אברהם לא נאחז בבשורה בכל ליבו, מה שמתבטא בכך שהוא לא מספר אותה לשרה.

לכן, למרות ההודעה האישית שאברהם מקבל על כך ששרה עומדת ללדת, המלאכים שבאים אליו דואגים לבשר זאת שוב, הפעם לאחר שהם מוודאים שגם שרה נוכחת ושומעת: ויאמרו אליו איך שרה אשתך ויאמר הנה באהל ויאמר שוב אשוב אליך בעת חיה והנה בן לשרה אשתך ושרה שמעת פתח האהל והוא אחריו (י"ח, ט-י). כששרה מגיבה בצחוק של הפתעה, ה' פונה לאברהם בביקורת על כך שלא בשר לה, ומרמז לכך שזה מעיד על חוסר אמונתו בקיום הבשורה: ויאמר ה' אל אברהם למה זה צחקך שרה לאמר האף אמנם אלד ואני זקנתי. היפלא מה דבר למועד אשוב אליך בעת חיה ולשרה בן (י"ח, יג-יד). (ראו עוד בפוסט מאת פרופ' יונתן גרוסמן)

בתהליך הזה מנסה ה' להבהיר לאברהם את חשיבותה של שרה מצד עצמה, ואת חלקה המשמעותי בקיום הברית אתו ועם ביתו. (ראו עוד בסרטון מאת הרב יעקב מדין והרב אמנון בזק)

שאלה לדיון

נסו להסביר את הפער בין הבנתו של אברהם לבין כוונת ה'. מדוע זהותה של שרה חשובה להקמת הזרע של אברהם?
האם אנחנו רואים בהמשך שינוי ביחסו של אברהם לשרה? אם כן, נסו להסביר מה גרם לשינוי.

השלב האחרון בתיקון יחסי אברהם ושרה מגיע מכיוון לא צפוי - מאבימלך מלך גר. כבר בירידתם למצרים, חז"ל שמים לב לאופן המשונה בו מזכיר אברהם את יופיה של שרי:

בבא בתרא טז ע"א:

"ברית כרתי לעיני ומה אתבונן על בתולה" אמר רבא עפרא לפומיה דאיוב! איהו באחרניתא, אברהם אפילו בדידיה לא איסתכל דכתיב (בראשית יב, יא) "הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את" מכלל דמעיקרא לא הוה ידע לה (תרגום: אמר רבא עפר לפיו של איוב! הוא באחרות לא התסכל, אברהם אפילו באשתו לא הסתכל שכן כתוב (בראשית יב, יא) "הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את" מכאן שמתחילה לא ידע).

מצד אחד, הגמרא מציגה זו כמעלה של צניעות. עם זאת, מתגלה פה יחס מנוכר לשרי בכך שאברהם איננו נוהג בה ביחס המיוחד שהותר לאיש עם אשתו, אלא מתייחס אליה בריחוק כמו שאיוב מתאר שראוי להתייחס לשאר נשים פנויות וזרות.

יחסו זה של אברהם מהדהד לאחר מכן ביחסם של המצרים לשרי. אין הם רואים אותה בתור אשה בעלת שם, אלא עוסקים רק במראָה ומייעדים אותה מיד לפרעה מלכם: ויהי כבוא אברהם מצרימה ויראו המצרים את האשה פי פה

הוא מאד. ויראו אתה שרי פרעה ויהללו אתה אל פרעה ותקח האשה בית פרעה (י"ב, יד-טו). כחלק מתהליך ה'החפצה' שניתן לחוש בו כאן, פרעה משלם עליה לאברם ברכוש רב: ולאברם היטיב בעבורה ויהי לו צאן ובקר וחמרים ועבדים ושפחות ואתנות וגמלים (י"ב, טז); וכאשר הוא מגלה את המרמה, אין הוא ממשיך להחזיק לה חסד, אלא משלח אותה ואת אברם בבושת פנים: ויקרא פרעה לאברם ויאמר מה זאת עשית לי למה לא הגדת לי כי אשתך הוא. למה אמרת אחתי הוא ואקח אתה לי לאשה ועתה הגה אשתך קח ולך. ויצו עליו פרעה אנשים וישלחו אותו ואת אשתו ואת כל אשר לו (י"ב, יח-כ).

גם בהגיעם אל גרר שולח מלך הארץ לקחת את שרה בלי לבקש. אבל למרות הדמיון בין המקרים, דווקא בביתו של אבימלך מקבלת שרה יחס אחר לגמרי. ראשית, יש לזכור כי בשלב זה שרה היא בת תשעים שחדל להיות לה אורח כנשים. אין זה בהכרח אומר שלא נותר בה יופי, אבל גם בתיאור הסיפור, אין הדבר מוזכר כגורם מרכזי. במקום התייחסות חיצונית ליופיה של שרה וייעודה המיידית לשירות המלך על ידי העם, אבימלך הוא זה ששולח באופן מיוחד כדי לקחת את שרה, והוא עושה זאת תוך התייחסות לשמה: ויאמר אברהם אל שרה אשתו אחתי הוא וישלח אבימלך מלך גרר ויקח את שרה (כ', ב). באופן זה נראה שאבימלך התעניין בה בשל אישיותה עצמה, והתייחס אליה בהתאם. נוסף על כך, הוא לא 'משלם' עליה לאחיה כאילו הייתה חפץ הנקנה ממנו. את הרכוש הרב אברהם מקבל ממנו דווקא לאחר התבררות האמת, והוא נותן את זה כפיצוי וכתיקון לחטאו. למרות ההטעיה, במקום לגרש את אברהם ושרה אבימלך מזמין אותם להישאר בנחלתו: ויאמר אבימלך הגה ארצי לפניך פטוב בעיניך שב (כ', טו); ואחרי הכול, אבימלך עדיין נותן כבוד לשרה ומתייחס אליה באופן אישי: ולשרה אמר הגה נתתי אלהיך כסף לאחריך הגה הוא לך פסות עינים לכל אשר אתך ואת כל ונכחת (כ', טז).

יחסו החיובי של אבימלך מתבטא גם בכך שה' מכבד אותו בשיח ישיר בחלום הלילה, ומעיד עליו שהוא תם לבב: ויאמר אליו האלהים בחלום גם אנכי ידעתי כי בהם לבבך עשית זאת ואחשך גם אנכי אותך מחטו לי על פן לא נתתך לנגע אליה (כ', ו). למרות חששו של אברהם: רק אין יראת אלהים במקום הזה והרגוני על דבר אשתי (כ', יא), אבימלך וכל אנשיו מתבררים כאנשי משפט יראי אלהים, שהבהלה הגדולה שלהם היא קודם כל על עצם החטא שנפלו בו: ויקרא אבימלך לאברהם ויאמר לו מה עשית לנו ומה חטאתי לך כי הבאת עלי ועל ממלכתי חטאה גדלה מעשים אשר לא יעשו עשית עמדי (כ', ט). הביקורת של אבימלך לאברהם נסובה מצד אחד על ההטעיה, אבל יחד עם זאת, בדבריו לשרה הוא מנסה לתקן גם את התדמית שיצר אברהם לאורך כל מסעותיו, ומייעד את הכסף שנתן לאברהם ככסות עיניים' לשרה, כלומר כהוכחה להיותה אשה נשואה (המכסה את פניה).

רק לאחר שאברהם לומד מאבימלך ומהכבוד שהוא נותן לשרה, זוכה שרה סוף סוף למימוש הבטחת הזרע דרכה - כאשתו.

חלק ג - מרואה לשומע

תהליך נוסף שעובר אברהם לאורך הסיפור, הוא ביחס בינו ובין ה'.

ניתן לעקוב אחרי התהליך הזה דרך השימוש בפעלים של ראייה ושמיעה בסיפורי אברהם.

בתחילה, אברם מוצג כעוקב אחרי ה'. עיניו שנמצאות לפניו הן אלו שמנחות אותו בדרך אל ארץ כנען, כפי שמתבטא בדבר ה': לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך (י"ב, א). במסגרת שלב זה של חייו, נושא אברם את הגר ומוליד את ישמעאל. למרות שמו של הילד, סיפור לידת ישמעאל מלא בביטויים של ראייה המתייחסים להגר: ותרא כי הרתה ותקל גברתה בעיניה (ט"ז, ד); וימצאה מלאך ה' על עין המים במדבר על העין בדרך שור (ט"ז, ז); ותקרא שם ה' הדבר אליה אתה אל ראי כי אמרה הגם ה' ראייתי אחרי ראי (ט"ז, יג). הגר חווה את המציאות דרך עיניה, דרך מה שהיא רואה, ומדגישה במפגשה עם מלאך ה' את המראה המיוחד. אמנם, מן הצד השני, ה' מתאר את יחסו שלו אליה בפועל אחר: ויאמר לה מלאך ה' הגך הרה וילדת בן וקראת שמו ישמעאל כי שמע ה' אל עניך (ט"ז, יא).

כדי להבין את היחס בין הדברים נתאר מציאות של שני אנשים ההולכים בדרך, זה אחרי זה - אחד מוביל ואחד עוקב אחריו. בעוד האיש העוקב רואה את המנהיג ומשתמש בראייתו כדי לדעת את הדרך הנכונה ללכת בה, המנהיג לא רואה את שמאחריו, אבל יכול לשמוע אותו ולהגיב לבקשותיו.

כך היה אברם בתחילת דרכו, וכך הם הגר וישמעאל - עוקבים אחרי האל הנראה אליהם, ועל ידי תפילה ובקשה, האל שומע את צרכיהם ונענה להם.

אמנם אברהם לא נועד להישאר במצב זה. כדי ליצור קשר אמיתי של מחויבות ואמונה האדם צריך להיות מסוגל למצוא את הדרך גם בכוחות עצמו, ולהסתמך לעיתים על אמונה עיוורת. **לשמוע** בקול ה'.

את השינוי הזה דורש ה' מאברהם בברית המילה: **וַיֵּרָא ה' אֶל אַבְרָם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי אֵל שְׂדֵי הַתְּהַלֵּךְ לִפְנֵי וְהָיָה תָמִים (י"ז),** (א) במקום להמשיך ללכת אחרי ה', אברהם מתבקש להתהלך לפניו. מעתה ה' לא ינהיג את אברהם בראש, אלא יתמוך בו מאחור וינחה אותו לדרך הנכונה על ידי דיבור. אברהם מתבקש להפוך מרואה לשומע, והמעבר הזה דורש 'תמימות' של אמונה. ללכת בדרך שה' מתאר גם בלי לראות בוודאות שזוהי הדרך הנכונה. המבחן הראשון לשינוי הזה ניתן בדמות מצוות ברית המילה. זוהי הפעם הראשונה שאברהם מצווה בחוק שיחייב אותו ואת משפחתו, ועליו לשמוע בקול ה' ולעשות כמצוותו בלי לתהות עליה. (ראו **בפוסט מאת הרב אליעזר מלמד**)

שאלה למחשבה

חשבו, היכן אנחנו מוצאים את שני סוגי ההנהגה האלו בחיים סביבנו? מתי עדיפה הנהגה כזו ומתי אחרת? חשבו על יחסי עובד מעביד, אב ובנו, מנכ"ל ומנהל, ממשלה ואזרחים, ממסלה ומשכיר, ומשפחה ומשפחה.

בשלב הבא, ה' מבקש ללמד את אברהם כיצד ללכת בעצמו בדרך ה', כדי שיוכל ללמד זאת גם לבניו אחריו, שלא יזכו בהכרח לראות את הדרך בעיניהם: **כִּי יִדְעֲתוּ לְמַעַן אֲשֶׁר יַעֲזֹב אֶת בְּנָיו וְאֶת אֶחָיו וְשִׁמְרוּ דְרֹךְ ה' לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט (י"ח, יט).** ה'משפט' עצמו הוא ביטוי מרכזי בהנהגת השמיעה - חוקי החברה והמשפטים נועדו ליצור מערכת מאוזנת לחברה ולא תמיד הם מבטאים את האמת הנראית לעין. המשפט מחייב את האדם מכוח הציווי, ועליו לשמוע בקולו בכל מחיר. לדוגמה, אדם שעובר באור אדום באמצע הלילה יכול להיענש על עצם הפרת החוק, גם אם מעשית לא סיכן אף אחד והדרך אכן הייתה פנויה לפניו. דרך סיפור סדום ובית אבימלך, לומד אברהם על חשיבות המשפט האחד והמעשה הראוי המגיע מתוך מחויבות חיזונית, ומשלים את המעבר מעובד ה' **רואה לשמוע**. (ראו עוד **בפוסט מאת הרב חיים נבון**, ובסרטון **מאת הרב יובל שרלו**)

שיאו של השינוי מתרחש לאחר לידתו של יצחק, בסיפור העקדה. הניסיון האחרון של אברהם מתחיל במילים דומות לניסיונו הראשון: **קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק ולך לך אל ארץ המצרים והעלהו שם לעלה על אחד ההרים אשר אמר אליך (כ"ב, ב).** במקביל לציווי היציאה המשולש מ'ארצך, מולדתך ובית אביך', מצווה כאן אברהם ציווי הקרבה משולש: 'בנך, יחידך, אשר אהבת' אבל במקום ציווי ללכת אל הארץ 'אשר אראך', הפעם מצווה אברהם ללכת אל אחד ההרים 'אשר אמר אליך', כלומר במקום לזהות את הדרך שעליו ללכת בה על ידי ראייה, עליו לשמוע את ה' וכך לזהות את רצונו.

אברהם אכן יוצא לדרך בדבר ה', אבל בהגיעו, הוא מזהה את המקום דווקא בעיניו: **וַיֵּקֶם וַיֵּלֶךְ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר לוֹ הָאֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַיִּשָּׂא אֶבְרָהָם אֶת עֵינָיו וַיֵּרָא אֶת הַמָּקוֹם מְרַחֵק (כ"ב, ג-ד).** בקיום הציווי של אברהם היו מעורבים עדיין שני פנים: מצד אחד, הניסיון להעלות את בנו לעולה אמור לבחון את מידת הציות של אברהם לציווי האלהי; אבל מן הצד השני, כדי לקיים את הציווי אברהם כבר תירץ לעצמו זיהה בעיניו מדוע המעשה הזה נכון וראוי, והשתמש בהבנה זו כדי להניע את עצמו אל ההר. (ראו **בפוסט מאת הרב אמנון בק**)

אמנם, אז מתרחשת תפנית משמעותית בעלילה, פתאום דבר ה' שוב סותר את מה שנראה בעיניו של אברהם כראוי, והוא מצווה את אברהם שלא להקריב את בנו: **וַיֹּאמֶר אֵל תְּשַׁלַּח יָדְךָ אֶל הַנֶּעֱר וְאֵל תַּעֲשׂ לוֹ מְאוּמָה (כ"ב, יב).** חז"ל מתארים כיצד היה קשה לאברהם לקבל את השינוי הזה, כמעט יותר מאשר היה קשה לו לקבל את הציווי המקורי:

בראשית רבה פרשה נו ז:

"וַיֹּאמֶר אֵל תְּשַׁלַּח יָדְךָ" וְסָכִין הֵיכָן הָיָה? נִשְׁרָו שְׁלֹשׁ דְּמָעוֹת מִמֶּלְאֲכֵי הַשָּׁמַיִת וְשַׁחַת הַסָּכִין. אָמַר לוֹ אֲחִנְקֶנּוּ, אָמַר לוֹ אֵל תְּשַׁלַּח יָדְךָ אֶל הַנֶּעֱר. אָמַר לוֹ אוֹצִיא מִמֶּנּוּ טַפַּת דָּם. אָמַר לוֹ אֵל תַּעֲשׂ לוֹ מְאוּמָה - אֵל תַּעֲשׂ לוֹ מוֹמָה.

לאחר שהבין אברהם את מהות הניסיון, הדהדו באוזניו המילים שאמר לבנו בדרך, כאשר הוא שאל היכן השנה לעולה: **וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֱלֹהִים יִרְאֶה לּוֹ הַשָּׁה לְעֹלָה בְּנִי** (כ"ב, ח). אברהם מבין שזהו כל הסוד - מעתה אלהים הוא הרואה את האדם ההולך בדרך ומנחה אותו מאחור באמצעות ציוויים. גם כאשר ברור בעיניך מהי המטרה, צריך להיות קשוב כל הזמן לדבר ה' שמנחה אותך בדרך הנכונה והראויה להשיג את אותה המטרה. בעקבות ההבנה הזו, קורא אברהם למקום ה' **יִרְאֶה** (כ"ב, יד). שם המקום עומד בניגוד ניכר לבאר של הגר, ששמה מתייחס לראייתה שלה: **בְּאֵר לַחַי רֵאִי** (ט"ז, יד). ובניגוד לבנה הנקרא על שם שמיעתו של ה' - ישמעאל, ייולד ליצחק בן ששמו יתפרש בין השאר כראיית ה' - ישראל - ישור (יראה) האל.

יוצא שהמסר של ניסיון העקדה כמעט הפוך ממה שהיינו מצפים. לא השאלה המוסרית היא שעומדת על הפרק, אלא השאלה - כיצד תדע מהי הדרך הנכונה ביותר לעבוד את ה'? כפי שעולה ממקומות רבים אחרים בתנ"ך, הנטייה של עובדי האלהים לחשוב כי עליהם להקריב את בניהם או להעביר את זרעם לאל נראתה בעיניהם כראויה ומתבקשת. בעקדת יצחק לומד אברהם שגם כאשר נראה הדבר בעיניו כרצוי, עליו להיות קשוב לדבר ה', ולעשות את מה שנראה נכון בעיניו שלו - 'אלהים יראה לו'. (ראו עוד [בפוסט מאת פרופ' יונתן גרוסמן](#))

זווית אישית

חשבו על דוגמאות מחייכם האישיים בהן התכוונתם להחמיא למישהו או לעשות בשבילו טובה, אבל המחווה שנראתה בעיניכם רצויה דווקא פגעה בו או לא התאימה. כיצד ניתן לדייק את האופן בו אנחנו מסייעים לאחרים ומשקיעים בהם באופן שרצוי להם? אפשר לחשוב על זה במובן חברתי בין אישי, וגם ביחס לעבודת ה'.

סיכום:

מסעו של אברם מתחיל במחויבות משפחתית לאחיו הרן - הוא לוקח חסות על בתו שרי ועל בנו לוט, ולמרות ציווי ה' להתנתק מבית אביו, הוא מביא אותם אתו אל המסע האישי שלו למימוש הייעוד האלהי. הקריאה האלהית מעוררת אותו ליצור משהו עצמאי משלו, ולהיפרד מעברו ומהציפיות שיש ממנו. לאורך הדרך, אברהם עובר תהליך של ביקורת מה' ומהסביבה שלו, שמעוררת אותו לשינוי היחס לעצמו ולאשתו, מה שיאפשר בסוף את לידת יצחק כבנו האישי של אברהם הממשיך את הייעוד האלהי הייחודי לו.

במקביל, ה' מנחה את אברהם לעבור ממצב של מונהג למצב של מנהיג, שמוביל את הדרך ופועל בעצמאות, תוך שמיעה להנחיה האלהית והסתמכות על דבריו למציאת הדרך הרצויה.

להרחבה

[שיעור מאת הרב יוסף מרקוס: דמותם האנושית של גבורי המקרא](#)

[שיעור מאת ד"ר צבי שמעון: תפקידו של תרח בעיצוב זהות עם ישראל](#)

[מאת הרב עמיחי גורדין: מעמד האשה בתורת האבות](#)

[שיעור מאת ד"ר בלהה אדמנית: שרה אמנו והגר שפחה - מורכבות](#)

[שיעור מאת ד"ר עדינה שטרנברג: מה למד אברהם בסיפור העקידה?](#)

[שיעור מאת דוד נתיב: תיקונו של אברהם](#)

[מאמר מאת הרב יאיר קאהן: עקידת שרה](#)

[מאמר מאת הרב עזרא ביק: אברהם והמלאכים](#)